CZU: 347.734(478):341.217(4)

DEZVOLTAREA SISTEMULUI BANCAR AL REPUBLICII MOLDOVA- DETERMINAREA INFLUENȚEI INTEGRĂRII ÎN UE

Angela CEBAN[119]

https://doi.org/10.59295/csienu2025.23

Informații despre recenzent:

Elena BĂDĂRĂU, doctor, conferențiar universitar, Departamentul Administrarea Afacerilor, Universitatea de Stat din Moldova, Specialist în economie și politici publice, +373 69 107932 E-mail: el.badarau@gmail.com .

Rezumat: *Acest articol analizează influența procesului de integrare europeană asupra evoluției sistemului bancar al Republicii Moldova. În urma obținerii statutului de candidat la aderare în 2022, Republica Moldova a accelerat alinierea la standardele financiare europene. Studiul examinează impactul reglementărilor europene, implementarea standardelor Basel III și atragerea investițiilor străine asupra stabilității și performanței băncilor moldovenești. De asemenea, sunt analizate provocările cu care se confruntă instituțiile financiare în procesul de ajustare și perspectivele de dezvoltare ale sectorului bancar moldovenesc în context european.*

Cuvinte cheie: integrare europeană, sistem bancar, Republica Moldova, reglementări financiare, Basel III, investiții străine, stabilitate financiară, supraveghere bancară.

THE DEVELOPMENT OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA – ASSESSING THE IMPACT OF EU INTEGRATION.

Abstract: *This article analyzes the influence of the European integration process on the evolution of the banking system in the Republic of Moldova. Following the achievement of candidate status for EU accession in 2022, Moldova has accelerated its alignment with European financial standards. The study examines the impact of EU regulations, the implementation of Basel III standards, and the attraction of foreign investment on the stability and performance of Moldovan banks. Furthermore, it ex-*

119 Doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, email: angela.ceban68@mail.ru

plores the challenges faced by financial institutions during the adjustment process and the development prospects of the Moldovan banking sector in the European context.

Keywords: European integration, banking system, Republic of Moldova, financial regulations, Basel III, foreign investment, financial stability, banking supervision.

Integrarea în structurile Uniunii Europene, care la moment este unul din cei mai semnificativi participanţi ai pieţei mondiale şi a doua după mărime economie din lume, constituie un deziderat şi pentru Republica Moldova. Moneda europeană unică a dat un impuls major pentru creşterea şi integrarea pieţelor de capital, anterior segmentate, precum şi a contribuit la micşorarea riscurilor ratei dobînzii şi de schimb valutar, care limitau în trecut diversificarea geografică a investiţiilor, astfel contribuind la creşterea stabilităţii economice, monetare şi financiare a ţărilor membre. Procesele de integrare contribuie la dezvoltarea unei pieţe comune a capitalului şi a serviciilor financiare, determinînd dreptul instituţiilor financiare să efectueze operaţiuni transfrontaliere, conferindu-le, totodată, şi un anumit grad de libertate.

Relațiile dintre Republica Moldova și UE au început imediat după obținerea independenței. La 20 iulie 1992 Comisia Europeană (CE) a înaintat către Republica Moldova propunerea referitor la semnarea acordului de parteneriat şi cooperare (de rând cu alte foste republici ale Uniunii Sovietice). Este de menționat, că negocierile cu Republica Moldova pe marginea acestui acord au început mult mai târziu decât cu alte state din regiune.

Insistenţa autorităţilor moldoveneşti a făcut ca Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC) să fie negociat şi semnat într-un termen destul de scurt – la 28 noiembrie 1994, și a intrat în vigoare la 1 iulie 1998. Acest aranjament asigura baza colaborării RM cu UE în domeniile politic, comercial, economic, juridic, cultural-științific, etc.[1].

Adițional, la 2 octombrie 1995 a fost semnat Acordul interimar între Republica Moldova şi UE, privind comerțul, fapt care a permis o dinamizare a schimburilor comerciale, amplificate prin extinderea aplicării Sistemului Generalizat de Preferințe (GSP) asupra unor produse din Moldova.

La 15 iunie 2010 a fost lansat Dialogul RM-UE în domeniul liberalizării vizelor și lansată implementarea Planului de acțiuni privind liberalizarea vizelor, care odată implementate, au contribuit la instituirea unui regim

fără vize între RM și UE, proces care s-a finalizat la începutul anului 2014. Pe 26 iunie 2012 a fost semnat acordul privind aderarea Republicii Moldova la Spațiul Aerian Comun cu Uniunea Europeană, care deschide o nouă perspectivă de dezvoltare în cooperarea în domeniul serviciilor de transport aerian, precum și atragerea investitorilor strategici in domeniu [2].

La Summit-ul Parteneriatului Estic de la Vilnius, care a avut loc pe 28 și 29 noiembrie 2013, Republica Moldova a parafat Acordul de Asociere (AA), inclusiv pentru o Zonă de liber schimb, aprofundat și cuprinzător (DCFTA) și de liberalizare a regimului de vize cu UE. La 27 iunie 2014, la Bruxelles, Belgia, a fost semnat Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, şi Uniunea Europeană şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice şi statele membre ale acestora, pe de altă parte, care la 2 iulie 2014 a fost ratificat de Parlamentul Republicii Moldova. Pe 1 septembrie 2014, s-au finalizat procedurile legale interne în toate țările membre ale UE, ceea ce a consemnat intrarea în vigoare a AA/DCFTA cu UE. Mai mult ca atât, un alt moment istoric a fost consemnat pe 27 februarie 2014, când Parlamentul European a votat Regulamentul care permite eliminarea vizelor de intrare pe teritoriul UE pentru cetățenii MoldovaÎn prezent între UE și RM se dezvoltă o relație din ce în ce mai strânsă, orientată spre integrarea economică treptată și o aprofundare a cooperării politice. Integrarea în Uniunea Europeană rămâne obiectivul prioritar și ireversibil pe agenda Republicii Moldova, care urmează a fi înscrisă în Constituție [3].

Ţările membre ale UE au întreprins deja diverse măsuri pentru a reduce barierele în activitatea bancară transfrontalieră. Aceste măsuri sînt recunoscute ca programul de „piaţă unică”, potrivit căruia Comisia Europeană şi Consiliul de Miniştri al Uniunii Europene au elaborat directive spre garantarea tratării egale a băncilor străine de către autorităţile naţionale, supravegherea transfrontalieră a băncilor, liberalizarea fluxurilor internaţionale de capital, armonizarea reglementărilor în domeniu etc.

În contextul subiectelor abordate, este necesar să ne referim la Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC), constituit din Banca Centrală Europeană (BCE) şi băncile centrale ale statelor membre. Crearea SEBC după modelul de tip federal, asemănător celui existent în SUA are ca obiectiv principal menţinerea stabilităţi preţurilor şi susţinerea politicii economice îndreptate spre realizarea obiectivelor de bază ale Uniunii Europene. BCE este una dintre cele mai tinere instituţii ale Uniunii Europene, care şi-a început activitatea în 1999 o dată cu introducerea monedei unice Euro.

Concomitent cu crearea BCE, ţările din zona Euro au cedat o parte din suveranitatea lor economică şi monetară în favoarea BCE, care coordonează Sistemul European al Băncilor Centrale din ţările UE. Principala sarcină, care revine BCE, prevăzută de Tratatul Uniunii Europene este „menţinerea stabilităţii preţurilor" sau controlul inflaţiei. Totodată, se pot enumera şi alte responsabilităţi ale Băncii Centrale Europene, cum sînt: susţinerea politicilor economice generale ale Uniunii Europene şi intervenţiile pe pieţele valutare externe; asigurarea respectării reglementărilor privind plăţile din zona Euro, inclusiv prin supravegherea sistemului computerizat de plăţi transfrontaliere din Europa-TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer System); gestionarea, monitorizarea şi protejarea rezervelor valutare şi rezervelor de aur ale ţărilor membre; cooperarea cu autorităţile naţionale de supraveghere a instituţiilor de credit şi asigurarea stabilităţii sistemului financiar; asumarea responsabilităţii în domeniul emisiunii monetare, fiind singura instituţie care are dreptul de a autoriza emiterea de bancnote în cadrul Uniunii Europene.

Obiectivele majore ale BCE în domeniul stabilităţii financiare constau în prevenirea şi managementul oportun al crizelor. Preşedintele Băncii Centrale Europene, Jean-Claude Trichet, analizînd situaţia economică în UE menţionează importanţa şi influenţa majoră pentru asigurarea stabilităţii financiare în Uniune a unor factori, cum ar fi: introducerea monedei unice, prin care s-au evitat riscuri ale ratelor de schimb în ţările-membre; adoptarea politicilor unice bazate pe stabilitatea preţurilor; disciplina fiscală şi implementarea reformelor structurale; impulsionarea eforturilor întreprinse de autorităţile bancare în dezvoltarea pieţelor financiare; un sistem de reglementare şi supraveghere bancară eficient; cooperarea internaţională şi schimbul de informaţii dintre autorităţi etc. [4].

Procesul de integrare europeană al Republicii Moldova are implicații majore asupra sistemului său bancar, implicând ajustarea cadrului legislativ, sporirea transparenței și creșterea atractivității pentru investițiile externe. Acest articol analizează impactul acestor factori asupra sectorului bancar moldovenesc, evidențiind beneficiile și provocările asociate alinierei la normele Uniunii Europene. Reformele financiare reprezintă un pas esențial în modernizarea sistemului bancar, consolidarea încrederii investitorilor și sporirea eficienței economice.

Relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană au fost consolidate prin Acordul de Parteneriat și Cooperare (1994), Acordul de Asociere

și Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA) semnate în 2014. Aceste instrumente au sprijinit alinierea legislativă și au favorizat accesul la piața europeană. În urma acestor acorduri, băncile moldovenești au beneficiat de oportunități extinse de colaborare cu instituțiile financiare europene, facilitând transferul de expertiză și resurse financiare [5].

Un alt pas important în aprofundarea relațiilor economice cu UE a fost obținerea statutului de candidat la aderare în 2022, ceea ce a determinat intensificarea reformelor în sectorul bancar și accelerarea implementării normelor europene privind transparența și supravegherea financiară.

Impactul integrării europene asupra sistemului bancar al Republicii Moldova a avut loc prin:

1 Armonizarea legislativă - Procesul de aderare a accelerat implementarea reglementărilor europene privind transparența bancară, combaterea spălării banilor și protecția consumatorilor de servicii financiare. Legea privind activitatea bancară a fost actualizată pentru a reflecta directivele UE, iar mecanismele de supraveghere au fost consolidate. Banca Națională a Moldovei (BNM) joacă un rol esențial în aplicarea acestor reglementări, colaborând strâns cu autoritățile europene pentru a asigura conformitatea cu cerințele UE.

2 Adoptarea standardelor Basel III- Trecerea de la Basel I la Basel III a determinat creșterea cerințelor de capital minim, îmbunătățirea gestionării riscurilor și sporirea transparenței financiare în sistemul bancar moldovenesc. Aceste schimbări au avut un impact pozitiv asupra stabilității sectorului bancar, reducând riscurile de faliment bancar și sporind încrederea publicului în instituțiile financiare. Implementarea Basel III a necesitat investiții semnificative din partea băncilor pentru modernizarea infrastructurii IT și optimizarea proceselor de gestionare a riscurilor.

3. Creșterea investițiilor străine- Apropierea de Uniunea Europeană a favorizat atragerea investitorilor străini, determinând o capitalizare mai mare a băncilor și consolidarea stabilității financiare. Băncile europene au devenit mai interesate de piața moldovenească, ceea ce a dus la preluarea unor instituții financiare locale de către grupuri bancare internaționale. Această tendință a îmbunătățit competitivitatea sectorului și a oferit clienților acces la servicii bancare moderne și eficiente.

4. Reglementare și supraveghere financiară-Cooperarea cu Banca Centrală Europeană și alte instituții de reglementare a permis aplicarea celor mai bune practici europene în supravegherea bancară, reducând ast-

fel riscurile sistemice. BNM a adoptat un cadru de supraveghere bazat pe analiza riscurilor, ceea ce a contribuit la prevenirea crizelor financiare și la protejarea stabilității macroeconomice. În plus, a fost intensificată lupta împotriva fraudelor bancare prin implementarea unor mecanisme avansate de raportare și monitorizare [6].

Deși, beneficiile integrării europene sunt considerabile, băncile din Republica Moldova se confruntă cu o serie de provocări. Costurile ridicate ale conformității cu standardele UE pot afecta profitabilitatea instituțiilor mai mici. De asemenea, dependența de capitalul străin poate expune sectorul bancar la riscuri externe, în cazul unei crize economice globale. Pentru a contracara aceste riscuri, este necesară consolidarea mecanismelor de supraveghere și sprijinirea băncilor în procesul de adaptare la noile reglementări.

Procesul de integrare europeană are un impact semnificativ asupra dezvoltării sistemului bancar al Republicii Moldova. Armonizarea legislativă, implementarea standardelor Basel III și atragerea investițiilor străine contribuie la sporirea stabilității și competitivității sectorului bancar. Totodată, reformele financiare au creat un cadru mai sigur și mai transparent pentru activitatea bancară, protejând interesele deponenților și investitorilor. Cu toate acestea, băncile moldovenești trebuie să depășească provocările asociate adaptării la standardele europene, menținând în același timp o creștere economică sustenabilă.

În perspectivă, continuarea colaborării cu instituțiile europene și aplicarea celor mai bune practici bancare vor facilita integrarea deplină a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și vor contribui la dezvoltarea unui sector bancar modern și competitiv.

În concluzie, relațiile tot mai strânse dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova reflectă angajamentul ferm al acesteia de a integra progresiv economia și de a aprofunda cooperarea politică, cu obiectivul principal de a deveni membru al Uniunii Europene. În acest context, măsurile adoptate de Uniunea Europeană pentru reducerea barierelor în activitatea bancară transfrontalieră și crearea unui sistem bancar stabil și reglementat sunt esențiale pentru promovarea integrării economice. Sistemul European al Băncilor Centrale, cu Banca Centrală Europeană în centrul său, joacă un rol crucial în menținerea stabilității financiare și în susținerea politicilor economice ale UE. Prin aceste mecanisme și prin colaborarea internațională strânsă, Uniunea Europeană își consolidează poziția de actor global în

domeniul economic, iar Republica Moldova beneficiază de o direcție clară spre integrarea completă în acest sistem.

În plus, integrarea treptată a Republicii Moldova în structurile economice și financiare ale Uniunii Europene nu doar că promovează dezvoltarea economică a țării, dar creează și un cadru stabil pentru implementarea unor reforme structurale esențiale. În acest sens, cooperarea cu Banca Centrală Europeană și integrarea în sistemul bancar european vor facilita accesul la piețele financiare internaționale și vor contribui la îmbunătățirea guvernanței economice și financiare interne. Astfel, Republica Moldova va beneficia de stabilitate financiară, creștere economică sustenabilă și un cadru reglementar mai robust, aliniat la standardele europene. Acest proces de integrare reprezintă, de asemenea, o oportunitate pentru țară de a întări relațiile politice și de a adera la valorile fundamentale ale Uniunii Europene, precum democrația, statul de drept și respectul drepturilor omului.

Referințe bibliogarafice:

1. Acordul de Asociere RM-UE, Jurnalul Oficial al UE, 2014.
2. Basel Committee on Banking Supervision. (2017). "Basel III: Finalising post-crisis reforms."
3. Banca Națională a Moldovei. (2023). "Raport anual."
4. Comisia Europeană. (2023). "Raport de progres privind Republica Moldova."
5. Parlamentul Republicii Moldova. (2023). "Legea privind reglementarea activității bancare conform normelor UE."
6. Banca Centrală Europeană. (2023). "Ghid privind supravegherea bancară în țările candidate la aderare."